

ISSN 2617-4154

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВИПУСК 1 (10) 2023

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

СЕРІЯ: ПРАВО

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

- ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС
- IRPIN LEGAL CHRONICLES
- STATE TAX UNIVERSITY

Випуск 1 (10) 2023

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ІРПІНСЬКИЙ
ЮРИДИЧНИЙ
ЧАСОПИС**

Науковий журнал

Випуск 1 (10)

Ірпінь • ДПУ • 2023

ISSN 2617-4154
УДК 34:33(477)(08)

*Засновник: Університет державної фіскальної служби України
Заснований 2018 року*

*Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)
Мови видання: українська, англійська*

*Свідोцтво про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПР від 22.03.2018*

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу «Інтернет» рішенням Вченої ради
Державного податкового університету (протокол № 7 від 26.01.2023)*

Редакційна колегія: д-р юрид. наук, професор *В. В. Топчій* (голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *О. М. Бодунова* (заст. голов. ред.); д-р юрид. наук, с.н.с. *Н. Б. Новицька* (заст. голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *Н. А. Лугіна* (відп. секретар); д-р юрид. наук, доцент, *Ю. І. Аністратенко*; д-р юрид. наук, професор *В. Т. Білоус*; д-р юрид. наук, професор *С. В. Бобровник*; д-р юрид. наук, професор *О. Г. Боднарчук*; д-р юрид. наук, професор *Л. М. Касьяненко*; д-р юрид. наук, професор *О. Є. Костюченко*; д-р юрид. наук, професор *Н. А. Литвин*; д-р юрид. наук, професор *Т. О. Мацелик*; д-р юрид. наук, професор *Н. В. Никитченко*; д-р юрид. наук, професор *А. М. Новицький*; канд. юрид. наук, доцент *Л. В. Омельчук*; д-р юрид. наук, професор *О. П. Рябченко*; д-р юрид. наук, доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д-р юрид. наук, професор *П. В. Цимбал*; д-р юрид. наук, професор *І. В. Чеховська*; д-р юрид. наук, професор *А. Є. Шевченко*; д-р юрид. наук, професор *Асар Іса огли Садигов* (Азербайджан).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : **В. В. Топчій** (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. – Випуск 1 (10). – 242 с. – (Серія : право).

У виданні вміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar,

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Державного податкового університету.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об'єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження в світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редколегія провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов'язкового посилання на джерело інформації.

У разі посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yurydychnyi chasopys», або «Irpın legal chronicles».

© Державний податковий університет, 2023

STATE TAX UNIVERSITY

**IRPIN LEGAL
CHRONICLES**

The Scientific Journal

Issue 1 (10)

Irpin • STU • 2023

ISSN 2617-4154
UDC 34:33(477)(08)

*Founder: University of the State Fiscal Service of Ukraine
The scientific journal «Irpın legal chroniclles» was founded in 2018
Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, English
The certificate of state registration of the printed mass media:
KV № 23215-13055PR, 22.03.2018
Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the
Academic Council of the State Tax University (protocol № 7, 26.01.2023)*

Editorial Board: Dr., Professor *V. V. Topchiiy* (Editor-in-chief); Ph.D. in Law, Associate Professor *O. M. Bodunova* (deputy Ed.); Dr., senior researcher *N. B. Novytska* (deputy Ed.); Ph.D. in Law, Associate Professor, *N. A. Lugina* (co-ed.); Dr., Associate Professor, *Yu. I. Anistratenko*; Dr., Professor *V. T. Bilous*; Dr., Professor *S. V. Bobrovnik*; Dr., Professor *O. G. Bodnarchuk*; Dr., Professor *L. M. Kas"yanenko*; Dr., Professor *O. E. Kostyuchenko*; Dr., Professor *N. A. Lytvyn*; Dr., Professor *T. O. Matselyk*; Dr., Professor *N. V. Nikitchenko*; Dr., Professor *A. M. Novytsky*; Ph.D. in Law, Docent *L. V. Omelchuk*; Dr., Professor *O. P. Ryabchenko*; Dr., Professor *Yu. Yu. Ryabchenko*; Dr., Professor *P. V. Tsybal*; Dr., Professor *I. V. Chekhovska*; Dr., Professor *A. Eu. Shevchenko*; Dr., Professor *Asar Isa ogly Sadygov* (Azerbaijan).

Irpın legal chroniclles : The Scientific Journal / Editorial Board : *V. V. Topchiiy* (Editor-in-chief) and others. – Irpın : State Tax University, 2023. – Issue 1 (10). – 242 p. – (Series : Law).

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the State Tax University.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:

31, Universitetskaya str., Irpın, Kyiv region, Ukraine, 08201
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpın legal chroniclles» one must use the transliterated title «Irpınskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpın legal chroniclles».

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Бодунова О. М., Яцик Т. П.

Особливості правового моніторингу нормативно-правових актів в Україні..... 9

Литвинська Т. Ю., Зайка Т. В.

Соціальні мережі як середовище англомовної компетенції студентів-правників..... 17

Лоцихін О. М., Санжарова Г. Ф., Бинюк Н. М.

Середньовічний шлюб в гендерному вимірі: жінка і сім'я згідно з приписами канонічного права..... 28

Чернецька О. В.

Конституціоналізм і Конституція України: окремі аспекти співвідношення..... 37

Шилінгов В. С.

Теоретико-правові аспекти ідентифікації латиноамериканського права..... 45

Цивільне право і цивільний процес; трудове право; сімейне право

Костюченко О. Є.

Удосконалення законодавства задля захисту прав працівників із сімейними обов'язками в умовах воєнного стану 53

Новицька Н. Б., Устименко В. А., Теремецький В. І.

Правове регулювання укладання ЕРС-контрактів для потреб відновлюваної енергетики..... 62

Обривкіна О. М., Амеліна А. С.

Правове регулювання спадкування окремих видів майна в Україні: проблеми та шляхи вирішення..... 72

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Гарбінська-Руденко А. В., Миколаєнко П. М., Підгородецький В. О.

Поняття фінансового шахрайства у бюджетній сфері 79

Кабанець К.

Конституційний та адміністративний підходи до поняття державних гарантій у сфері сільського господарства..... 87

Недоступ К. К.

Збір за місця для паркування транспортних засобів: правовий аналіз процедури справляння 97

Сластьоненко О. О., Степушенко Н. С.

Напрями вдосконалення податкової системи України 118

*Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право***Забарний М. М., Вітюк Д. Л.**

Історико-правові особливості кримінологічного аналізу
запобігання корупції в Україні..... 124

Завидняк В. І.

Кримінально-правові проблеми застосування амністії
в Україні та шляхи їх вирішення..... 135

Задерейко С. Ю.

Протидія корупції як пріоритетний напрямок законодавчого
регулювання в іноземному законодавстві..... 143

Колосов О. О.

Особливості протидії кіберзлочинам у Сполучених Штатах Америки..... 151

Лаговська Н. В., Коваленко О. М.

Проблема нормативно-правового регулювання відповідальності
за шкоду, завдану каліцтвом 161

Лопашук Д. І.

Стан наукового розроблення проблеми кримінально-правової
охорони зовнішньоекономічної діяльності..... 172

Лугіна Н. А., Лучук А. М.

Порівняльний аналіз вітчизняного та європейського законодавства
з питань запобігання кіберзлочинності 180

Топчій В. В., Бодунова О. М.

Система кримінальних правопорушень у сфері інформаційних
технологій: міжнародно-правовий вимір 187

*Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність***Бородій І. В.**

Свідок та його право на забезпечення безпеки у кримінальному провадженні 195

Дирдін М. Є., Яцик Т. П.

Протидія інформаційній складовій гібридної війни 203

Завидняк І. О.

Становлення та розвиток правового регулювання застосування
відеотехнологій у кримінальному процесі..... 210

Дідківська Г. В., Педан В. І.

Окремі аспекти розвитку нових методик у криміналістиці..... 219

Лазебний А. М.

Сутність та значення електронних слідів у криміналістиці 226

Любавіна В. П.

Поняття кримінальної юстиції як інституту справедливого правосуддя
щодо гарантування презумпцій у кримінальному провадженні 234

CONTENTS

Theory and history of state and law; constitutional law

Bodunova O., Yatsyk T.

Peculiarities of legal monitoring of normative legal acts in Ukraine 9

Lytvyńska T., Zaika T.

Social networks as a platform of English language competence of students-lawyers 17

Loschykhin O., Sanzharova G., Binuk N.

Medieval Marriage in the Gender Dimension: Woman and Family in Canon Law 28

Shernetska O.

Constitutionalism and the Constitution of the country:
separate aspects of the relationship 37

Shylinhov V.

Theoretical and legal aspects of the identification of Latin American Law 45

Civil law and civil procedure; employment law; family law

Kostiuchenko O.

Improvement of legislation to protect the rights of employees
with family responsibilities under martial law 53

N. Novytska, V. Ustymenko, V. Teremetskyi

Legal regulation of concluding of EPC-contracts for demands of renewable energy 62

Obryvkina O., Amelina A.

Legal regulation of inheritance of certain types of property
in Ukraine: problems and solutions 72

Administrative law and process; financial law; informational law

Harbinska-Rudenko A., Mykolaienko P., Pidhorodetskyi V.

The concept of financial fraud in the budgetary sphere 79

Kabanets K.

Constitutional and administrative approach to the concept
of state guarantees in the sphere of agriculture 87

Nedostup K.

Tax for vehicle parking spaces: legal analysis of the procedure of collection 97

Slastonenko O., Stepushenko N.

Directions of improving the tax system of Ukraine 118

Criminal law and criminology; Penal law

Zabarny M., Vitiuk D.

Historical and legal features of criminological analysis of corruption
prevention in Ukraine 124

Zavydniak V.

Criminal legal problems of application Amnesties in Ukraine
and the ways to solution 135

Zadereiko S.

Anti-corruption as a priority direction of legislative regulation in foreign legislation 143

Kolosoov O.

Features of combating cybercrimes in the United States of America 151

Lagovska N., Kovalenko O.

The problem of legal regulation of liability for harm caused by injury 161

Lopashchuk D.

The state of scientific development of the problem of criminal
law protection of foreign economic activity 172

Luhina N., Luchuk A.

Comparative analysis of Domestic and European legislation
on cybercrime prevention 180

Topchii V., Bodunova O.

The system of criminal offenses in the field of information technologies:
the international legal dimension 187

*Criminal procedure and criminalistics; forensic examination;
operational-search activity*

Borodiy I.

The witness and his right to security in criminal proceedings 195

Dyrdin M., Yatsyk T.

Counteracting the information component of hybrid warfare 203

Zavydniak I.

Formation and development of legal regulation of the application
of video technologies in criminal proceedings 210

Didkivska G., Pedan V.

Some aspects of the development of new methods in criminology 219

Lazebniy A.

The essence and significance of electronic traces in criminology 226

Lyubavina V.

The concept of criminal justice as an institute of fair justice
regarding guaranteeing presumptions in criminal proceedings 234

УДК 346.34

DOI 10.33244/2617-4154.1(10).2023.62-71

Н. Б. Новицька,*д-р юрид. наук, с.н.с.,**Державний податковий університет**e-mail: natalka_bn_@ukr.net***ORCID ID 0000-0003-4753-7625;****В. А. Устименко,***д-р юрид. наук, професор,**член-кореспондент**НАН і НАПрН України,**заслужений юрист України,**член президії НАН України,**Державна установа «Інститут**економіко-правових досліджень»**імені В. К. Мамутова»**e-mail: Ustimenko.V.A@nas.gov.ua***ORCID ID 0000-0002-1094-422X;****В. І. Теремецький,***д-р юрид. наук, професор,**Академія праці, соціальних відносин**і туризму**e-mail: vladvokat333@ukr.net***ORCID ID 0000-0002-2667-5167**

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ЕРС-КОНТРАКТІВ ДЛЯ ПОТРЕБ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Статтю присвячено питанням правового регулювання укладання та виконання ЕРС-контрактів для потреб відновлювальної енергетики. В українському законодавстві немає окремого аналога ЕРС-контракту. З позиції права України ЕРС являє собою непоіменованій, змішаний, типовий договір, що містить умови кількох договорів: надання послуг з інжинірингу, договору будівельного підряду, виконання проектних робіт та поставки. У співвідношенні з національною правовою системою договори FIDIC необхідно віднести до контрактів міжнародного зразка. Отже, будь-яка форма FIDIC – це своєрідний посібник з переговорів з контрагентом. Максимальна деталізація передбачає, що на момент укладання контракту всі проблемні питання з'ясовані, пройшли через обговорення сторонами, і з них є єдина думка сторін. Договори типу ЕРС виникли у процесі розвитку договору, подібного до договору підряду. До специфічних особливостей таких проектів слід віднести значний за

масштабами будівництва та виробництва об'єкт договору, залучення великих обсягів фінансових коштів, тривалі терміни розробки проєктної документації та самого будівництва, залучення значної кількості постачальників, підрядників та субпідрядників та їх координація. На практиці у великих проєктах у сфері відновлювальної енергетики розробка FEED-документації може бути розбита на окремі комплекти проєктної документації, де для замовлення кожного комплекту буде проведено аналіз ринку, визначено оптимальне співвідношення ціни та якості, а сама розробка кожного комплекту замовлялася окремо кільком підрядникам. EPC-підрядник – це генеральний підрядник, який виконує за «тверду» ціну основний обсяг робіт зі створення об'єкта будівництва та бере на себе всі ризики його здійснення з моменту проєктування до моменту передачі готового об'єкта замовнику (включаючи виконання гарантійних зобов'язань), за якими він несе фінансову відповідальність перед замовником. EPC-підрядник керує виконанням окремих видів «своїх» робіт і не має можливості керувати проєктом загалом.

Ключові слова: охорона навколишнього природного середовища; EPC-контракт, форми FIDIC, відновлювальна енергетика, проєктна документація, договір міжнародного зразка.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Здійснити комплексний аналіз правового регулювання укладання EPC-контрактів для потреб відновлювальної енергетики.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Активне залучення іноземних інвесторів до українського бізнесу зумовлює розширення практики застосування в Україні договірних конструкцій, розроблених та використовуваних за кордоном. У сфері реалізації масштабних проєктів у галузі відновлювальної енергетики та й в інших капіталомістких галузях найбільш відомими в Україні можна вважати договори типів EPC, FEED, DED та інші. Актуальність використання зазначених договорів буде лише зростати в період відбудови зруйнованих війною промислових об'єктів. Нормативно-правове регулювання EPC-контрактів та інших подібних до них правових конструкцій в українському законодавстві відсутнє.

Спроби класифікувати ці різновиди контрактів з погляду вітчизняного господарського, цивільного та податкового законодавства не призведуть до будь-яких задовільних результатів, що цілком зрозуміло, оскільки за своєю правовою природою такі договори, якщо використати властиву національній правовій системі правову термінологію, є змішаними та належать до групи непоіменованих.

Очевидно, що договори типу EPC виникли у процесі розвитку договору, подібного до договору підряду (у ході адаптації його до вимог, що виникають при реалізації великих проєктів будівництва). До специфічних особливостей таких проєктів слід віднести значний за масштабами будівництва та виробництва об'єкт договору, залучення значних обсягів фінансових коштів, тривалі терміни розробки проєктної

документації та самого будівництва, залучення великої кількості постачальників, підрядників і субпідрядників та їх координація.

Усе визначає множинність предмета договору, специфіку визнання прав власності на результати, створювані на кожному етапі виконання договору, формулювання зобов'язань сторін з урахуванням вимог, які висуваються іншими зацікавленими сторонами, наприклад, страховими і фінансовими інститутами, залученими до фінансування проекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми і на які спирається автор. Проблематика правової природи, нормативного регулювання укладання та виконання ЕРС-контрактів у господарсько-правовій та цивілістичній галузях вітчизняної науки залишається досі мало дослідженою. Наголосимо, що на рівні науково-теоретичного аналізу було здійснено лише декілька спроб шляхом дослідження походження чи правової природи ЕРС-контрактів. До числа таких авторів необхідно віднести О. Акулижину, Н. Никитченко, В. Остринського, С. Оберковича, М. Лебедева [1, 2, 3, 4, 5].

Водночас в умовах економічної глобалізації та зростання попиту на різноманітні будівельні проекти ЕРС-контракти відіграють значну роль у регулюванні правовідносин між учасниками таких проектів, зокрема і у сфері відновлювальної енергетики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Назва договору ЕРС походить від англійської аббревіатури ЕРС (engineering, procurement, construction – інжиніринг, постачання, будівництво), під якою розуміється договір на будівництво «під ключ» із фіксованою (паушальною) ціною (Lump sum). ЕРС-підрядник – це генеральний підрядник, який виконує за тверду ціну основний обсяг робіт зі створення об'єкта будівництва та приймає на себе всі ризики його здійснення з моменту проектування та до моменту передачі готового об'єкта замовнику (включаючи виконання гарантійних зобов'язань), за якими він несе фінансову відповідальність перед замовником. ЕРС-підрядник керує виконанням окремих видів «своїх» робіт і не має можливості керувати проектом загалом.

ЕРС-контракт – це особливий вид змішаного договору, укладений відповідно до типових форм, затверджених міжнародними профільними організаціями, згідно з яким підрядник відповідає за проектування, поставку, будівництво, пусконаладжувальні роботи та введення об'єкта у промислову експлуатацію у визначені строки, а замовник зобов'язаний передати в належному стані будівельний майданчик підряднику та оплатити роботи відповідно до затвердженого графіку платежів, і який, як правило, містить ознаки зовнішньоекономічного договору [2].

Погоджуємося з необхідністю визначати ЕРС-контракт як змішаний договір, водночас пропонуємо вживати щодо нього та інших подібних договорів категорію «договори міжнародного зразка» через його закріплення у сталих формах Fédération Internationale des Ingénieurs Conseils (далі – FIDIC) [6].

Яскравими прикладами виконання ЕРС-контрактів для потреб відновлювальної енергетики є неземні промислові сонячні електростанції: Pidstepne SPP

(потужністю 9.995 МВт, Херсонська обл.), Trykhaty (Small) SPP (потужністю 5.34 МВт, Миколаївська обл.), Ulyanovka 1 SPP (потужністю 3.135 МВт, Миколаївська обл.), Pishchanka SPP (потужністю 2.16 МВт, Дніпропетровська обл.) [7].

Отже, тоді, коли чітка визначеність та сталість ціни договору відіграє для замовника пріоритетну роль, доцільно укласти договори типу ЕРС із встановленням фіксованої ціни, крім витрат за непередбачені витрати.

Разом з тим замовнику доцільно завжди мати у своїй команді спеціалістів відповідного профілю, здатних оцінити адекватність та повноту обсягу робіт, запропонованих підрядником на стадії переговорів, щоб за необхідності внести до нього відповідні корективи та доповнення до того, як такий обсяг робіт стане невід'ємною частиною договору. Крім того, група таких фахівців у структурі замовника, до якої слід включити інженерів-проектувальників, інженерів-будівельників та фінансистів, виконує ще одну важливу функцію.

На момент укладання договору ЕРС самої проектною документації ще немає. Вона буде розроблена пізніше, здебільшого силами проектною організацією, залученою підрядником. Тому формулювання, що містяться в технічному завданні/обсязі робіт підрядника, повинні виключати можливість двоякого тлумачення та повинні однозначно покладати на підрядника виконання робіт, які можуть знадобитися для будівництва об'єкта відповідно до проектною документації, що буде розроблена проектувальником пізніше.

Також у процесі укладення договорів міжнародного зразка ЕРС на особливу увагу заслуговують положення розділів, у яких встановлюються принципи та умови відповідальності порушення умов договору. Вітчизняні замовники, як правило керуються положеннями ЦК України та чекають на те саме від іноземних контрагентів. Однак для іноземного підрядника важко беззастережно прийняти умову про те, що у разі порушення зобов'язань особа повинна відшкодувати збитки в повному обсязі, включаючи як реальні збитки, так і втрачену вигоду.

Крім того, ЦК України передбачає можливість стягнення неустойки за порушення термінів (зокрема, і проміжних) та низьку якість робіт. Компроміс може бути знайдений за допомогою чіткого визначення договору відповідальності за порушення умов основного договору, при цьому відповідальність має певну межу і як розмір відповідальності ЕРС-підрядника обмежується ціною договору.

Крім того, ЕРС-договори найчастіше прагнуть укласти на проектах, що фінансуються за допомогою банків або інших фінансових інституцій. Насамперед це стосується проектного фінансування. Пояснюється це тим, що банки та фінансові структури, видаючи кредит, зацікавлені у тому, щоб проектні компанії брали на себе мінімальну кількість ризиків. А в ЕРС-контрактах більшість ризиків, включаючи ризики затримок та непередбачених додаткових витрат, лягають на ЕРС-підрядника.

Щодо «твердої ціни», то зазначимо, що прописаний у договорі її розмір ще не виключає можливості в ході проектування розділити її на складові з розбивкою за кошторисом. Проте перевищення вартості робіт, матеріалів, обладнання, порівняно з цінами договору, все одно забезпечується підрядником. У цьому правилі винятком

стають ситуації, коли виникають зміни в обсязі та складі робіт (якщо ці зміни ініційовані замовником), невиконання замовником договірних зобов'язань, а також обставини, що належать до категорії форс-мажору [1].

Крім замовника / ініціатора, у реалізації проекту беруть участь ще кілька ключових фігур. Там, де потрібне впровадження технологічного процесу, до проекту може включатися постачальник технології – це інжинірингова компанія, що володіє технологічним патентом. Іноді постачальник технологічного процесу може бути одночасно і ЕРС-підрядником, завдяки чому реалізується підхід з єдиним центром відповідальності в особі ЕРС-підрядника, що характерне для замовників та інвесторів. Але навіть у тих випадках, коли постачальник технології та ЕРС-підрядник – дві різні компанії, замовник все одно намагатиметься покласти на ЕРС-підрядника відповідальність і за технологічний процес, хоча мало хто з ЕРС-підрядників погоджується працювати на таких умовах.

Якщо ЕРС-підрядник не є одночасно постачальником технології, то він стає самостійним учасником проекту, відповідальним за всі проектні роботи, крім їхньої технічної частини, постачання обладнання, а у разі ЕРС-контракту – і за будівництво в рамках проекту. Крім того, у реалізації беруть участь спеціалізовані підрядні організації (в ЕРСМ-моделі) або субпідрядні організації (в ЕРС-моделі) та основні постачальники, які укладають договори безпосередньо з ЕРС-підрядником або у випадку ЕРСМ-контракту безпосередньо із замовником.

Одним з найважливіших учасників проекту є банки, які фінансують проект і накладають на нього певні обмеження для розподілу ризиків.

Концепція цієї форми контракту передбачає її застосування для найбільш важливих будівельних проектів, що включають проектування, будівництво і довгострокове управління й підтримання належного стану побудованого об'єкта. Як правило, всі зазначені види діяльності доручаються єдиному виконавцю, який найчастіше є об'єднанням компаній, що діють на підставі угоди про спільну діяльність. При цьому, виконуючи роботу в «стандартних» сферах відповідальності, виконавець не несе відповідальності за фінансування проекту на стадії будівництва, і, як правило, за фінансовий успіх проекту після його завершення. Це має місце, бо товар, що виробляється побудованим об'єктом (наприклад, електрика при будівництві електростанції), буде власністю замовника, який здійснює розпорядження таким товаром самостійно. Цим форма ЕРС-контракту відрізняється від концесійних угод.

Для реалізації цієї концепції взаємодії використовується договір, поділений на два незалежні періоди:

– період проектування та будівництва, наприкінці якого відповідний об'єкт перейде у власність замовника;

– період експлуатації, протягом якого виконавець підтримуватиме об'єкт у належному стані та виконуватиме заздалегідь визначені вимоги щодо кількості та якості виробленого товару (наприклад, певну кількість кіловат-годин електричної енергії). Форма ЕРС-контракту рекомендується до використання для проектів з

періодом експлуатації не менше ніж 20 років, хоча такий період за згодою сторін може бути меншим.

Традиційно структура більшості форм FIDIC, до яких і належить ЕРС-контракт, є двокомпонентною. більшість форм ділиться на частини – частина перша (загальна), у якій містяться норми загального застосування, і частина друга (особлива), у якій визначаються специфічні риси, характерні саме цьому проєкту. Крім того, кожен договір FIDIC може включати значну кількість додатків, що визначають окремі аспекти взаємодії сторін контракту.

Загальна частина договору детально та послідовно визначає порядок взаємодії всіх сторін контракту протягом терміну реалізації будівельного проєкту. Внаслідок використання такої детальної регламентації сторони ЕРС-контракту отримують чітку схему взаємодії, здійснення робіт та розподілу ризиків. Крім того, деталізація має і ще один результат – використання такої форми передбачає значне опрацювання самого будівельного проєкту та знання його відмінних рис.

Будь-яка форма FI – це своєрідний посібник з переговорів з контрагентом. Максимальна деталізація передбачає, що на момент укладання контракту всі проблемні питання з'ясовані, пройшли через обговорення сторонами та дійшли єдиної думки.

Проте загальна частина містить лише загальні положення договору. Передбачається, що найважливіші положення (в українському господарському праві – суттєві умови) будь-якого контракту містяться у його особливій частині. Особлива частина змінює та доповнює умови загальної частини.

Незважаючи на те, що вся структура контракту в цілому на перший погляд може виглядати дещо громіздкою, вона досить проста у застосуванні та забезпечує детальне відпрацювання всіх пов'язаних із потенційними ризиками для проєкту у сфері відновлювальної енергетики.

У великих проєктах у сфері відновлювальної енергетики часті випадки, коли процес реалізації поділяється також на два етапи. На першому етапі інженери уточнюють параметри проєкту, що визначають загальні обсяги, а також групують подібні види робіт для зручнішого розрахунку бюджету та планування. У результаті інженери надають детальну документацію для організації тендеру на виконання подальших робіт.

Підготовка такої документації найчастіше називається «Попереднє проєктування» (FEED), його завдання — створення basic/conceptual engineering. Розробка FEED-документації зазвичай оплачується відповідно до тарифної сітки виконавця та кількості відпрацьованих годин, але трапляється, що за деякі частини документації, обсяг яких попередньо обумовлений, оплата встановлюється у формі договору на фіксовану суму. азова проєктна документація, включаючи комплект технологічної проєктної документації (process design packages), має бути достатньо опрацьована для визначення умов тендеру.

Розробка FEED-документації виконується професійними інжиніринговими компаніями, але частіше ЕРС-підрядники мають можливість створювати її самостійно.

Важливо зазначити, що немає універсального регламенту складання базової проєктної документації, або FEED-документації, – такі документи можуть відрізнятися від проєкту до проєкту та залежно від галузі. Іноді за ступенем опрацьованості FEED може наближатися до робочої документації (Detailed design) або потім стати частиною робочої документації.

Розбивка проєкту на етапи з відсутністю зобов'язань з боку замовника для проєкту у сфері відновлювальної енергетики щодо того, хто готуватиме робочу документацію, забезпечує більшу гнучкість для замовника після завершення розробки FEED у визначенні подальших варіантів другого етапу проєктних робіт:

– якщо розробка FEED-документації була виконана ЕРС(М)-підрядником без претензій з боку замовника, то для створення робочої документації та виконання будівельно-монтажних робіт контракт із цим же ЕРС(М)-підрядником може бути продовжений з оплатою на підставі узгодженої сторонами тарифної сітки (без фіксованої ціни за проєкт). Іноді компанії, які розробляють FEED-документацію, встановлюють це правило в обов'язковому порядку, організовуючи спільні підприємства чи об'єднання для виконання всього комплексу робіт;

– варіант, коли після завершення етапу розробки FEED замовник хоче, щоб підрядник, що його підготував, реалізував проєкт за фіксовану ціну. Щоб зробити такий варіант можливим, необхідно включити до контракту механізми, що дозволяють замовнику після здачі FEED-документації перетворити контракт на розробку FEED на контракт із фіксованою ціною на реалізацію проєкту під ключ. Часто підрядник, що розробляє FEED, чинить опір включенню таких механізмів у контракт, оскільки розуміє, що після завершення етапу FEED може не знайти інших компаній, доступних, здатних і бажаючих виконати подальшу роботу над проєктом. Такий підрядник може вибирати: або укладати ЕРС-контракт (за ціною, яка не залежить від обумовлених у попередньому контакті формул або механізмів), або наполягати на завершенні робіт з оплатою на підставі відшкодування фактичних витрат (забутий прибуток), що, по суті, ідентично попередньому варіанту;

– варіант, коли замовник може найняти FEED-підрядника (або інжинірингову компанію, яка пропонує послуги з управління проєктами) для експертної оцінки, подальшого укладання контракту з третьою стороною та подальшого управління роботою цієї третьої сторони. У цьому випадку третя сторона буде ЕРС-підрядником, який створить робочу документацію на основі FEED-документації та виконає будівництво під ключ;

– варіант, коли замовник може найняти FEED-підрядника (або іншу інжинірингову компанію) для створення робочої документації на підставі базової проєктної документації / FEED-документації, управління закупівлею матеріалів та обладнання та управління будівельно-монтажними роботами від імені замовника – це і є так званий ЕРСМ-контракт.

На практиці у великих проєктах у сфері відновлювальної енергетики розробка FEED-документації може бути розбита на окремі комплекти проєктної документації, де для замовлення кожного комплекту проведено аналіз ринку, визначено

оптимальне співвідношення ціни та якості, та розробка кожного комплексу замовлялася окремо кільком підрядникам.

Рішення про те, який тип підряду вибрати для реалізації другого етапу, часто відкладається до завершальної фази створення FEED-документації, коли замовник зможе проаналізувати ринок та оцінити рівень невизначеності витрат, ціну, яку доведеться заплатити за перенесення ризиків на виконавця, та пропозицій на ринку ЕРС-підряду. Тому, якщо в контракті на розробку FEED не було прописано порядок його перетворення на контракт на реалізацію проекту «під ключ» із зазначенням фіксованої ціни, замовник може передати подальшу ініціативу ЕРС-підряднику. Характер організації замовника та ступінь контролю, яку замовник хотів би мати на другому етапі, також впливають на вибір варіанта реалізації другого етапу.

Висновки. Підсумовуючи наголосимо, що міжнародні форми ЕРС-контрактів, розглянуті в цій статті, є високоефективними інструментами взаємодії сторін будівельного проекту у сфері відновлювальної енергетики. Впевнені, що кількість компаній, що застосовують такі форми, з очікуваним розвитком будівельного ринку тільки зростатиме. Цьому сприятиме і інтеграція України у світову та європейську економіку.

В українському законодавстві немає окремого аналога ЕРС-контракту. З позиції права України ЕРС це собою непоіменований, змішаний, типовий договір, що містить умови кількох договорів: надання послуг з інжинірингу, договору будівельного підряду, виконання проєктних робіт та поставки. У співвідношенні з національною правовою системою договори FIDIC необхідно віднести до контрактів міжнародного зразка.

Застосування міжнародних форм будівельних контрактів в Україні обмежено низкою умов, багато з яких перелічені у цій статті. Незважаючи на потенційні складнощі у застосуванні, очевидно, що з підвищенням рівня будівельного ринку в цілому уникнення традиційних форм договорів і пошук альтернативних форм неминучий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акулижин А. ЕРС контракт. URL: <https://finswin.com/projects/dokumenty/ers-kontrakt.html> (дата звернення: 07.09.2022).
2. Никитченко Н. Остринський В. Генеза поняття ЕРС-контракт як особливого виду змішаного договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 113–118.
3. Никитченко Н. В., Остринський В. О. Проблеми вибору права та його обмеження при укладенні ЕРС-контрактів. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 218–223.
4. Остринський В. О. Проблеми правового регулювання розділення ЕРС-контрактів у сфері відновлювальних джерел енергії. *Правотворчість та правозастосування у демократичній державі: теорія і практика*. Київ: Редакція «ТПУ», 2019. С. 79–82.

5. Оберкович С., Лебедєв М. EPC контракт в Україні: ризики та нюанси реалізації. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/ers-kontrakt-v-ukrayini-riziki-ta-nyuansi-realizaciyi.html> (дата звернення: 07.09.2022).
6. FIDIC Establishment. URL: <https://fidic.org/history> (дата звернення: 07.09.2022).
7. EPC-контракт (Engineering, Procurement, Construction) – полный цикл работ для введения объекта генерации солнечной электроэнергии в эксплуатацию. URL: <https://heliosstrategia.com/uslugi/epc-service> (дата звернення: 07.09.2022).

REFERENCES

1. Akulyzhyn, A. (2020). EPC kontrakt. URL: <https://finswin.com/projects/dokumenty/epc-kontrakt.html> [in Ukrainian].
2. Nykytchenko N. Ostrynskyi V. Heneza poniattia ERS-kontrakt yak osoblyvoho vydu zmishanoho dohovoru. *Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. № 12. S. 113–118.
3. Nykytchenko N. V., Ostrynskyi V. O. Problemy vyboru prava ta yoho obmezhenia pry ukladenni ERS-kontraktiv. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2020. № 2. S. 218–223.
4. Ostrynskyi V. O. Problemy pravovoho rehuliuвання rozdilennia ERS-kontraktiv u sferi vidnovliuvalnykh dzherel enerhii. *Pravotvorchist ta pravozastosuvannia u demokratychnii derzhavi: teoriia i praktyka*. Kyiv: Redaktsiia «TPU», 2019. S. 79–82.
5. Oberkovych S., Lebediev M. ERS kontrakt v Ukraini: ryzyky ta niuansy realizatsii. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/ers-kontrakt-v-ukrayini-riziki-ta-nyuansi-realizaciyi.html> (data zvernennia: 07.09.2022).
6. FIDIC Establishment. URL: <https://fidic.org/history> (data zvernennia: 07.09.2022).
7. EPC-kontrakt (Engineering, Procurement, Construction) – полныи tsykl rabot dlia vvedenia ob'ekta heneratsyyi solnechnoi elektroenerhyu v ekspluatatsiyu. URL: <https://heliosstrategia.com/uslugi/epc-service>(data zvernennia 07.09.2022).

N. Novytska, V. Ustymenko, V. Teremetskyi. Legal Regulation of Concluding of EPC-Contracts for Demands of Renewable Energy

The paper is dedicated to issues on legal regulation of conclusion and implementation of EPC-contracts for demands of renewable energy. There is no a separate analogue of the EPC contract in Ukrainian legislation. On the point of view of Ukrainian law, EPC is a nonnamed, mixed, and typical agreement that concludes conditions of few agreements. They are: provision of engineering services, construction contract, execution of project works and delivery. According to the national legal system, FIDIS agreements belong to contracts of the international model. Thus, any form of FIDIC is a specifical a guide to negotiations with a counterparty. Maximal detailing provides all issues in the moment of conclusion of the contract are solved and discussed by the parties, and the single decision is achieved by the parties. EPC contracts have appeared in the process of development of an agreement looks like a contract of re-employment. Specifical peculiarities of these projects include the object of the contract, which is significant in terms of the scale of construction and production, involving significant volume of finances, long term of working-out of projective documents

Новицька Н. Б., Устименко В. А., Теремецький В. І. Правове регулювання укладання EPC-контрактів для потреб відновлюваної енергетики

and construction, involving numerous of providers, contractors, and subcontractors, and coordination of them. In practice, in big projects in the field of renewable energy, working-out FEED documents can be separated into separate sets of project documents. The analysis of the market is conducted, optimal ratio of price and quality is determined have to be carried out for each separate set. the development of each set was ordered separately to several contractors. EPC contractor is a main contractor, who carries out for a fixed price the main volume of work on the creation of a construction object and assumes all the risks of its implementation from the moment of design to the moment of handing over the finished object to the customer (including the fulfillment of warranty obligations), for which he bears financial responsibility to the customer. EPC contractor manages separate types of —ом” works, and cannot manage the project in general.

Key words: *environmental protection; EPC-contract, FIDIC forms, renewable energy, project documents, international model contract.*

Стаття надійшла до редколегії 3 січня 2023 року

Наукове видання

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал
2023. Випуск 1 (10)

НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний за випуск	Бодунова О. М.
Редактор-коректор	Грабарчук М. М.
Технічне редагування та комп'ютерне верстання	Лисенко О. В.

Підп. до друку 16.03.2023. Формат 75 × 108/16.
Ум.-друк. арк. 9.9. Обл.-вид. арк. 10.2.
Тираж 300 пр. Зам. № 1038.

Видавець і виготовлювач
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201
38(097)437-85-39
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022*
